

Una mirada a la institució escolar. Una mirada retrospectiva i prospectiva

Enric Puig Jofra, SJ

Secretari general de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya

El títol proposat m'agrada. Fer una mirada a la institució escolar, una mirada conscient a la realitat educativa amb les seves grandeses i amb les seves limitacions; una mirada al marc educatiu en què creixen i es fan grans els infants, adolescents i joves; una mirada respectuosa i agraïda al treball de mestres i professors i al de les persones que els donen suport des de l'administració quotidiana i els serveis. També una mirada esperançada pensant en els horitzons que, des de l'escola, contínuament s'assoleixen, alhora que se n'obren de nous.

Una mirada des del Servei d'Educació de Catalunya, integrat per l'escola pública i l'escola concertada. Concretant alguns aspectes per al treball que em preocupa i m'ocupa: l'escola concertada cristiana, de la qual formen part 400 centres i escaig.

Uns antecedents més llunyans

Escoles arrelades, algunes més que centenàries, hereves —moltes— d'un moment històric, segona meitat del segle XIX i dècades posteriors, de gran activitat en la societat civil catalana, preocupada per millorar les condicions de vida de la ciutadania: caixes d'estalvi, cooperatives de consum, mutualitats, hospitals... el desig de normalització lingüística, els moviments politicoculturals i artístics (Renaixen-

L'educació és un tema que interessa, en general, per la seva repercussió en el desenvolupament quotidià de la societat i en el model que es pretén assolir i que es va construint.

ça, Modernisme, Noucentisme...). L'escola, així com el lleure educatiu (colònies, casals, escoltisme...), influïts pel moviment de l'Escola Nova, al primer terç del segle xx, no podia quedar al marge d'aquesta promoció de benestar per a la ciutadania i de millora del seu nivell de vida. Convé aquesta mirada retrospectiva que ajuda a comprendre la realitat.

L'educació és un tema, doncs, que ha interessat i interessa i que afecta un ampli sector de la població —formadors i beneficiaris— per la seva incidència directa i que interessa, en general, per la seva repercussió en el desenvolupament quotidià de la societat i en el model que es pretén assolir i que es va construint. Mostra d'aquest interès són les múltiples reflexions i accions que, des de l'àmbit personal, associatiu i dels mitjans de comunicació s'hi dediquen; també la preocupació dels partits polítics per definir el seu posicionament en el tema. Des de l'Administració, les múltiples normatives que la regulen —des de les lleis d'educació a les resolucions més senzilles—, són mostra de l'interès que suscita el tema educatiu.

Una primera mirada a l'escola

El futur que protagonitzaran els infants, joves i adolescents que creixen i es fan grans a les escoles, siguin públiques o concertades, és un futur del qual desconeixem tants i tants aspectes i dimensions, però del qual intuïm reptes, oportunitats i amenaces, i que comença ara i amb el fer quotidià. Tots contribuïm a construir-lo, des del present. D'aquí prové la responsabilitat de les generacions adultes. És el gran compromís que convé afrontar des de la reflexió, el rigor en l'acció i des de l'esperança: continuar preparant el futur, sense temor als can-

La formació no pot reduir-se a uns espais temporals i materials determinats, i cal considerar el conjunt de la vida de les persones com a espais formatius.

vis ni a promoure'ls, hereus d'una història i del llegat d'una munió de persones que han marcat el pas innovador de les generacions per la institució escolar a Catalunya.

Vivim en un món que sofreix canvis i transformacions amb una rapidesa inimaginable. Canvis radicals, en ocasions, que generen noves formes de pensar, de viure, i fins i tot de ser. Estem immersos en una gran revolució informativa i industrial, amb una incidència creixent dels moviments de població per motius laborals, econòmics, polítics i humanitaris que plantegen reptes de convivència, de formació i aprenentatge, culturals i religiosos.

Hem de ser conscients, alhora, de l'espai que abastem i de les nostres limitacions. Parlar d'ensenyament o de formació mena a pensar immediatament en l'escola o en la universitat. Evidentment, són institucions fonamentals, però en l'actualitat no hi podem identificar la formació exclusivament. L'estructura formativa en la qual es desenvolupa la vida dels joves està configurada per les institucions, espais, recursos (la família, l'escola, la universitat, l'associacionisme en la seva diversitat, els grups, les activitats esportives i de lleure, les classes, les catequesis, els múltiples mitjans de comunicació, els voluntariats, els espais familiars i ciutadans, les possibilitats de les noves tecnologies i la seva utilització responsable, les experiències d'estudis fora del medi habitual, lluny de la família i els amics...) que contribueixen a transmetre o millorar coneixements, a desenvolupar capacitats personals, a presentar i assumir valors i a crear actituds. És aquest conjunt el que constitueix l'estructura formativa. Per aquest motiu, la formació no pot reduir-se a uns espais temporals i materials determinats, i cal considerar el conjunt de la vida de les persones com a espais formatius.

L'acció formativa sobre els alumnes es desenvolupa en una so-

cietat que incideix amb força en les institucions i en les persones que donen rostres concrets a l'acció formativa esmentada. L'escola ha de tenir un discurs propi que creï un ambient acadèmic i de relació personal i social en què tots els alumnes se sentin acollits amb estima, valorats per allò que són i atesos d'acord amb la seva situació personal. Que se'ls facilitin mètodes i mitjans que els permetin desenvolupar-se, camí vers l'excel·lència personal, sense que ningú quedi enrere o al marge per manca de suport. Alhora, també, promovent accions inclusives humanitzadores, compromeses amb la justícia, amb una especial sensibilitat vers els més desafavorits. Les paraules que aboquem al diàleg educatiu han de fer créixer en humanitat; per als cristians, a la manera de Jesús, la Paraula que es va fer Home, Home Nou, per ensenyar-nos i testimoniar-nos les paraules de vida.

Uns antecedents que cal considerar

Reprenent el fil històric, ens aproparem als antecedents propers que cal tenir en consideració. El Concili Vaticà II (1962-1965) no és aliè a la realitat actual de l'escola, en especial de l'escola cristiana. Abordà el tema de l'educació i en deixà constància documental en qüestions com el dret universal a l'educació, els educadors, els mitjans educatius i l'escola, les obligacions i drets dels pares i la coordinació escolar i, també, com a més propis, l'educació moral i religiosa, l'educació cristiana i les escoles cristianes.

Un dels sectors en què més van incidir les conseqüències dels fets del maig del 68 del segle xx ha estat l'ensenyament. L'economia anava bé, les taxes de desocupació eren baixes, la pau aparent era palesa, l'ascensor social funcionava... Era un món, però, que no agradava els joves per la manca de llibertats individuals, polítiques i socials. El trasbals ideològic i social repercutí en les persones i en les estructures, també en l'ensenyament.

Una realitat més propera, el Congrés de Cultura Catalana (1975-1977), apuntava un model de país i de recuperació de la cultura catalana, que influí en la configuració de la realitat autonòmica, més en

El llenguatge políticament correcte pretén imposar-nos sovint la continuïtat de molts aspectes d'aquella renovació pedagògica que, amb molta probabilitat, ha realitzat un gran servei a la pedagogia del país i als seus ciutadans, però que ja és un passat cada vegada menys recent.

concret en el sistema educatiu, amb la recuperació del català i la seva normalització, en la política lingüística i en la potenciació de les institucions dedicades a l'escola catalana i als seus professionals.

La dècada dels setanta del segle passat va caracteritzar-se, entre nosaltres, per un procés de renovació pedagògica que va marcar globalment un abans i un després. Fou una experiència necessària i apassionant. Els anys, però, no han passat debades i, gairebé cinc dècades després, no es pot seguir desenvolupant l'acció educativa, legislativa i docent d'acord amb aquells mateixos principis, esquemes i mètodes. El context social, polític, econòmic, cultural, religiós, urbanístic... és diferent, molt diferent. Els pares, els professors i els alumnes tampoc no són aquells que s'obrien a una llibertat llargament desitjada, després de llargs anys de dictadura, a un benestar en ocasions ni somniat, a uns ideals avui desapareguts, ocults i tot sovint menystinguts, a uns avenços tecnològics insospitats, a unes grans ideologies avui periclitades... El llenguatge políticament correcte pretén imposar-nos sovint la continuïtat de molts aspectes d'aquella renovació pedagògica que, amb molta probabilitat, ha realitzat un gran servei a la pedagogia del país i als seus ciutadans, però que ja és un passat cada vegada menys recent.

Convé considerar també els informes de la UNESCO. L'informe Faure de 1972, *Aprendre a ser: El món de l'educació avui i demà*, molt valorat i reflexionat entre nosaltres, que defensa l'educació com un procés que ocupa tota la vida; l'informe Delors de 1996, *L'aprenentatge: Hi ha un tresor amagat a dins*, el qual insisteix que l'educació depassa el

S'impone un generós acte de realisme per cercar respostes als reptes i a les necessitats actuals, i d'acord amb les possibilitats econòmiques i socials.

saber, que va més enllà i ha d'abastar les diverses dimensions de la persona; ens ha de fer aprendre a ser i a estar amb els altres alhora, a conèixer i compartir la vida. L'any 2015 la UNESCO elabora un nou document, *Repensar l'educació. Vers un bé comú mundial?*, en un clar intent d'actualització de l'Informe Delors i per tal d'esbrinar quina educació necessitem per al segle XXI.

Amb aquest rerefons, s'impone un generós acte de realisme per cercar respostes als reptes i a les necessitats actuals, i d'acord amb les possibilitats econòmiques i socials. S'impone mirar amb desig d'aprendre, disposats a deixar de banda les teories dogmatitzadores, allò que està succeint en altres països amb una realitat semblant a la nostra. S'impone la reflexió, discernir i prendre les decisions adequades, amb un consens social i polític del tot necessari.

L'escola —i no només l'escola—, sinó també els marcs educatius en el temps de lleure (centres de temps lliure, grups escoltes, centres juvenils...), els marcs educatius pastorals (catequesis, catecumenats, moviments, associacions i grups apostòlics), empenen unes metodologies, treballen uns continguts, promouen unes activitats que, globalment, han estat una bona resposta per als nens i els joves de l'època industrial; unes activitats que han contribuït amb eficàcia en la seva formació i promoció, que han vertebrat el teixit social, però que no han evolucionat de manera suficient i en el sentit adequat per donar respostes a les realitats que la superació d'aquesta etapa ha configurat i que són les realitats del nostre alumnat i nostres.

Una mirada a la realitat actual

Junts caminem vers grans canvis de diversa mena, com podem

Hem de promoure uns itineraris i un diàleg que facin créixer en coneixements, en saviesa i en humanitat. La complexitat social demana alhora créixer en qualitat humana i això comporta educar el cor de les persones.

intuir i sovint comprovar, i això repercutirà en els sistemes formatius. Hem de promoure uns itineraris i un diàleg que facin créixer en coneixements, en saviesa i en humanitat. La complexitat social demana alhora créixer en qualitat humana i això comporta educar el cor de les persones.

Venim d'un model educatiu, com hem dit ja, força periclitat i en el qual el paradigma de l'ensenyança va essent substituït pel de l'aprenentatge. Les maneres de relacionar-se i d'assumir la informació han capgirat la comunicació i el capteniment del temps. La velocitat dels canvis, les resistències que troben i la dificultat d'integrar-los pot provocar enfrontaments i dificultat de comprensió que generin fractura social i marginació de determinats grups socials, alguns dels quals, si no els sabem integrar, poden esdevenir exiliats interiors.

Entorn social

És una evidència la disminució de la natalitat i la seva repercussió en la continuïtat del conjunt d'escoles del Servei d'Educació de Catalunya. La crisi econòmica que hem patit ha incidit negativament en el creixement demogràfic perquè els cicles econòmics, en moments de crisi, frenen la progressió demogràfica. S'ha de constatar també com a conseqüència la disminució de la classe mitjana i les limitacions que l'han afectat a l'hora d'escollir escola. La disminució de la natalitat, aprofitada per opcions ideològiques determinades, ha revifat un debat que intenta acumular justificacions per desacreditar l'escola concertada i situar-la en el políticament incorrecte, ignorant o

La disminució de la natalitat, aprofitada per opcions ideològiques determinades, ha revifat un debat que intenta acumular justificacions per desacreditar l'escola concertada i situar-la en el políticament incorrecte.

menystenint la llarga tradició de l'escola d'iniciativa social, tan arrelada a Catalunya i que tan bon servei ha aportat a alumnes i a famílies de diversos orígens i condicions econòmiques.

Necessitem, doncs, polítiques que afavoreixin la natalitat com s'ha fet en altres països europeus i mesures a l'escola, com per exemple rebaixar les ràtios per superar el període crític demogràfic que ha sacsejat l'escola i que tot just comença.

Entorn polític

L'aprovació de la Llei d'Educació de Catalunya (Llei 12/2009 de 10 de juliol) amb els vots favorables del Partit Socialista de Catalunya, Convergència i Unió, Esquerra Republicana de Catalunya i, en determinats articles, d'Iniciativa per Catalunya-Els Verds, i amb un ampli consens social, va comportar la creació del Servei d'Educació de Catalunya, que aplega totes les escoles sostingudes amb fons públics, públiques i concertades. Cal destacar, també, la creació posterior de la direcció general de Centres Concertats i Centres Privats del departament d'Ensenyament.

En l'horitzó del moment es detecten, com s'ha indicat, uns possibles núvols per a l'ensenyament concertat. Aquesta situació demana recuperar els principis democràtics essencials de la llibertat d'ensenyament. L'escola concertada no és una extravagància legislativa d'un moment històric —la transició política—, sinó una figura que ve de lluny, arrelada, necessària per fer possible la llibertat de creació i elecció de centre educatiu, tal com recullen l'ordenament estatutari, el constitucional i els tractats internacionals sobre educació.

L'escola concertada no és una extravagància legislativa d'un moment històric —la transició política—, sinó una figura que ve de lluny, arrelada, necessària per fer possible la llibertat de creació i elecció de centre educatiu.

S'ha de fer esment, també, de l'aplicació de l'article 155, que ha gravitat amb força sobre l'ensenyament i les escoles catalanes, i provoca neguits als pares —en determinats casos als alumnes— i a tots els qui des de la diversitat de responsabilitats en l'escola —titulars, professors, mestres, personal d'administració i serveis— n'asseguren el dia a dia. No es pot menystenir la inquietud dels mestres i professors per la judicialització, en un bon nombre de casos, de l'acció educativa i per la situació d'inseguretat que ha generat en el seu exercici professional.

L'acció educativa

Els mestres i professors han desenvolupat, des de fa anys, una reeixida acció educativa a la qual no és aliena la política de normalització lingüística que ha possibilitat que els alumnes acabin l'ensenyament obligatori amb una sòlida competència comunicativa que els permet utilitzar correctament el català i el castellà, així com amb un coneixement notable d'una tercera llengua. No es pot acceptar que el procés d'immersió lingüística i la cohesió social que ha comportat es posi en dubte.

Un aspecte a destacar en aquesta contemplació del moment educatiu és la incidència dels processos d'innovació endegats. L'ensenyament magistral està donant pas a processos d'aprenentatge que protagonitza l'alumne perquè, davant la incidència de la tecnologia i els estímuls audiovisuals, l'ensenyament no pot seguir com el de dècades precedents. L'ensenyament del nostre país, fidel a la seva reiterada i

No es pot acceptar que el procés d'immersió lingüística i la cohesió social que ha comportat es posi en dubte.

històrica inquietud pedagògica, viu un moment àlgid entorn la innovació educativa, les noves tecnologies... que demana especial dedicació i suport, sense negligir la diversitat de problemàtiques socials i econòmiques, a les quals convé i és necessari donar també resposta. Som en un moment, doncs, en què convé repensar l'educació i fer-ho sense ingenuïtat, conscients de les nostres forces i les possibilitats, de la realitat i possibilitats de l'entorn i del cabal d'experiències acumulat pels qui ens han precedit i obert a aquelles influències i aportacions, fins i tot les alienes al sector educatiu, sempre que contribueixin a centrar-se en les persones —alumnes i professors— i el seu creixement. No es pot deixar d'assenyalar la dificultat dels mestres i professors, també dels pares, a l'hora d'elaborar i transmetre un discurs de sentit de la vida, de descobrir la vida com a vocació, com a projecte, com a sentit des de la pròpia llibertat, no exempta de renúncies. Preparar per arribar a ser bons professionals i millors persones.

És també cabdal que els professors se sentin reconeguts professionalment, socialment i en la dignitat de la seva acció educativa i que puguin prendre consciència de la importància que comporta acompanyar en el creixement personal. És en aquest sentit que l'educació a Catalunya, malgrat les dificultats que la crisi econòmica ha generat, està immersa en aquesta reflexió i en aquests processos innovadors. Són moltes les escoles públiques i concertades que han iniciat reflexions i itineraris innovadors des de perspectives diverses, també amb diversitat de metodologies i ritmes. Els processos d'innovació no són generalitzables a un únic model. Depenen d'un seguit de circumstàncies socials, econòmiques, de l'entorn familiar i local, de la institució titular, de la direcció i del conjunt de professors... que no es poden obviar ni negligir.

Cal assenyalar la dificultat dels mestres i professors, també dels pares, a l'hora d'elaborar i transmetre un discurs de sentit de la vida, de descobrir la vida com a vocació, com a projecte, com a sentit des de la pròpia llibertat, no exempta de renúncies.

Entorn laboral

En aquesta mirada a l'escola no s'han d'oblidar tampoc els aspectes i les problemàtiques que afecten el professorat de l'escola concertada, que convé abordar. El lent desplegament de la LEC afecta les condicions laborals i salarials d'un professorat lliurat a la seva tasca i que sovint es veu afectat per un tracte discriminatori respecte al professorat de l'escola pública i a les mateixes previsions de la LEC pel que fa a condicions de treball i reconeixement econòmic.

Pel que afecta, també, a les relacions laborals, som davant la negociació d'un nou conveni col·lectiu que el curs vinent caldrà encetar. Convé cercar tot el consens possible en el marc de les relacions correctes amb els sindicats, esmentades anteriorment. L'extinció del premi de fidelitat és un dels grans temes pendents als quals l'Administració, les organitzacions patronals i els sindicats han de fer front sense posar en perill la continuïtat de les escoles i els drets del personal afectat.

Marc legal

La LEC ha de continuar el seu desenvolupament per donar resposta a les necessitats i a les demandes de famílies i alumnes, així com a la dels professionals que la tenen per marc de la pròpia activitat professional i laboral. Ha de portar, com ja preveu, a la gratuïtat de l'ensenyament concertat, mitjançant l'increment del mòdul econòmic que l'ha de sostenir, fins a una dotació suficient que permeti la gene-

El mòdul econòmic del concert ha de garantir la prestació del servei d'interès públic educatiu en condicions de gratuïtat.

ralització de la gratuïtat i l'exercici real del dret d'elecció d'escola.

El mòdul econòmic del concert ha de garantir la prestació del servei d'interès públic educatiu en condicions de gratuïtat. Aquesta mesura, molt probablement comportaria la desaparició de moltes tensions, malentesos i malfiances que tant entorpeixen el context educatiu i el context social en general. La realitat, però, és molt lluny de l'acompliment d'aquesta equiparació econòmica i l'infrafinançament del concert és una situació crònica i profundament injusta.

Una mirada al moment pastoral de l'escola cristiana

En aquesta mirada a l'escola no es pot obviar, des de les escoles cristianes, el seu moment pastoral, tan influenciat per alguns dels aspectes ja considerats i per d'altres als quals ens aproparem tot seguit.

Un context social allunyat de la fe

Vivim en una societat en la qual va desapareixent la fe sociològica que tant ha marcat les societats occidentals de les darreres dècades; una societat en què la secularització avança, configurada per una realitat diversa, com diverses en són les respostes. Aquest procés, que afecta també la religió catòlica, deriva cap a una espiritualitat o una fe difusa i poc concreta en Déu. L'emotivitat agafa protagonisme i la interioritat assumeix l'espai de la pregària, la meditació el de la recerca, l'experiència l'espai del compromís i el benestar el mateix sentit de la vida. Aquesta recerca de sentit, la vivència de la transcendència, són actualment més humanistes, més materialistes o més escèptics que en

La recerca de sentit, la vivència de la transcendència, són actualment més humanistes, més materialistes o més escèptics que en altres temps.

altres temps. No és fàcil, per als joves d'avui, a causa de la fragmentació que viuen, un creixement harmònic en la fe, ni buscar-lo en els marcs tradicionals.

Un context proper allunyat de la fe

A l'hora d'apropar-nos a aquests aspectes relacionats amb el creixement en la fe, convé conèixer i considerar l'entorn i la seva incidència en institucions i persones. Els infants, adolescents i joves, també els fills de les famílies cristianes, viuen en un context social en el qual un bon nombre de persones s'ha allunyat, o potser no hi ha estat mai a prop, de la fe, de l'experiència cristiana i de l'Església; són generacions amb una formació religiosa molt precària o inexistent, amb membres que provenen d'àmbits culturals diversos o que practiquen altres religions. S'hi ha d'afegir la ruptura generacional que ha suposat l'allunyament de la fe cristiana de molts adults, fet que fa difícil transmetre allò que significa ser cristià avui mitjançant el mestratge intergeneracional, la presentació de referents joves o més grans que, amb la seva vida, siguin testimonis del seguiment de Jesucrist.

Ahora es constata en l'entorn que s'han trencat tres ponts principals de transmissió de la cultura, dels valors i de la religió: la família, l'escola i la parròquia, que han estat substituïts significativament per la televisió i les xarxes socials. Moltes famílies, la majoria inconscientment, viuen unes pèrdues: la memòria del que han suposat vint segles d'humanisme grec, romà i cristià; el sentit de la tradició com a cadena de testimonis que ens confia un tresor des del passat; no tenen un text

S'han trencat tres ponts principals de transmissió de la cultura, dels valors i de la religió: la família, l'escola i la parròquia, que han estat substituïts significativament per la televisió i les xarxes socials.

sagrat (*Harry Potter* és igual que la Bíblia); sense reconèixer l'autoritat (crisis d'autoritat dels pares, educadors, sacerdots, bisbes, polítics...). Tot es mira des de baix i, en dues paraules, sense confiança. No hem d'ignorar tampoc la presència de pràctiques màgiques que semblaven superades; s'han popularitzat concepcions i pràctiques de caràcter místic, alienes a la nostra tradició religiosa i en ocasions contraposades; es radicalitzen algunes postures fonamentalistes, tant a l'Islam com al judaisme i el cristianisme.

Un repte que no es pot defugir

Moltes de les escoles cristianes, des del seu començament, formen part de la perifèria existencial econòmica. No els va fer por als seus fundadors i fundadores. Avui, a més de les que treballen a les perifèries econòmiques, moltes ho fan també a la perifèria d'aquesta societat que ignora o arracona el fet religiós. Són, en molts casos, els únics ponts que apropen els alumnes i les seves famílies al fet religiós, a la fe, al Jesucrist que ens parla a l'Evangeli, i a l'Església. Les escoles cristianes són testimonis de fe que emergeixen a la ciutat secular.

Una situació, doncs, en la qual es constata una inquietud escolar i eclesial per determinar si es fa tot el que convé i és necessari davant el dubte de si es dona una resposta prou evangèlica als reptes que es presenten. Els capteniments són diversos, des dels que ponderen el retorn al passat i a les seves formes i manifestacions; els qui avancen entre incerteses o, en alguns casos, paralitzats per la realitat, recurrent a plantejaments poc consistents i desdibuixats que alguns qualifiquen

Situats en la realitat actual, potser convindria aturar-se a reflexionar sobre la identitat cristiana de les escoles que se'n diuen i del desenvolupament de la missió que tenen encomanada.

de *new age*; els que se centren pastoralment en l'acció, el compromís, els voluntariats no sempre amb un fonament de fe suficient...

Les escoles cristianes han ser escoles obertes a tothom i, especialment, als qui més ho necessiten per tal de, des de la realitat de la seva identitat i missió, oferir la possibilitat de conèixer Déu i de créixer harmònicament en la fe. Creixement des d'una formació que presenti aquesta fe i ajudi a viure-la apropant a les possibilitats de vivència personal i facilitant uns espais de celebració comunitària. Tot en consonància amb els recursos metodològics, didàctics i tecnològics del moment, amb les possibilitats de l'escola i de l'entorn. Sempre sense desvirtuar el missatge, apropant a Jesús, mestre i amic.

Superats el nacionalcatolicisme i la transició, endinsats en una democràcia consolidada i situats en l'actual i concreta realitat social, econòmica, cultural, eclesial, potser convindria aturar-se a reflexionar sobre la identitat cristiana de les escoles que se'n diuen i del desenvolupament de la missió que tenen encomanada. Actualitzar les intuïcions fundacionals i de fidelitat als ensenyaments de Jesús, amb molta consciència de realitat i amb molt desig de servei a les persones implicades i al Regne.

Perllongar la mirada amb esperança

Després de fer l'encomanada mirada a la institució escolar en la seva polièdrica realitat, cal pensar que, forçosament, alguns aspectes no han estat valorats en la seva justa mesura o han estat ignorats.

Q

Convé continuar reflexionant-hi i discernint-hi, cercant respostes, emprenent iniciatives innovadores, no deixar-se endur per la rutina, per l'actualitat tòpica o per allò políticament correcte; i, per damunt de tot, convé continuar treballant amb esperança i des de l'esperança. Déu passa i torna a passar per l'escola, sigui quina sigui la seva titularitat.